Valenzuela Contreras proti Španělsku, rozsudek ze dne 30. 7. 1998

Stěžovatel: Valenzuela Contreras

Žalovaný stát: Španělsko

Číslo stížnosti: 27671/95

Datum: 30.07.1998

Článek Úmluvy: čl. 6
čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: respektování korespondence/tajemství listovní a jiných záznamů a zpráv, respektování soukromého života, zásah

Významnost: 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

30. července 1998

VĚC VALENZUELA CONTRERAS

(Rozsudek ve věci Valenzuela Contreras versus Španělsko)

Evropský soud pro lidská práva zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluvy“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A v Senátu, jehož členy byly následující soudci: pan R. Bernhardt, předseda, paní E. Palm, pan A. N. Louizou, pan J. M. Morenilla, Sir John Freeland, pan A. B. Baka, pan L. Wiklhaber, pan J. Casadevall, pan V. Butkevych a rovněž tajemník Soudu pan H. Petzold, zástupce tajemínka Soudu pan P. J. Mahoney, po poradě ze dne 28. března a 30. června 1998 vynáší následující rozsudek, který byl schválen v poslední uvedený den:

POSTUP

1. Případ byl předán Soudu Evropskou Komisí pro lidská práva (dále jen „Komisí“) dne 29. května 1997, během tříměsíční lhůty stanovené v článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Podnětem byla stížnost (č. 27671/95) proti Španělskému království podaná u Komise v souladu s článkem 25 španělským státním příslušníkem, parním Cosine Valenzuela Contreras dne 2. května 1995.

Požadavek Komise se vztahoval na Články 44 a 48 a na prohlášení, kterým Španělsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem požadavku bylo rozhodnutí o tom, zdali skutkové okolnosti představují porušeni závazků žalovaného Státu podle článku 8 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 odst. 3 (d) Jednacího řádu A, žadatel

uvedl, že si přeje účastnit se řízení, a určil advokáta, který ho bude zastupovat (ustanovení 30). Advokátovi předseda udělil souhlas s používáním španělského jazyka (ust. 27 odst. 3).

3. Ustavený Senát tvořili z moci úřední pan J. M. Morenilla, zvolený soudce španělské státní příslušnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ustanovení 21 odst. 4 /b/). Dne 27. srpna 1997, za přítomnosti tajemníka, předseda Soudu vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pana B. Walshe, paní E. Palmové, pana A. N. Loizou, pana A. B. Baka, pana L. Wildhabera, pana J. Casadevall a a pana V. Butkevyche (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 5). Následně pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu, nahradil pana Ryssdala, který zemřel dne 18. února 1998 (ust. 21 odst. 6. druhý pododstavec), a Sir John Freeland, náhradní soudce, nahradil pana Walshe, který zemřel dne 9. března 1998 (ust. 22 odst. 1).
4. Pan Ryssdal jako předseda Senátu v dané době (ustanovení 21 odst. 6) jednající prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem španělské vlády (dále jen „Vlády"), žadatelovým advokátem a delegátem Komise postup soudního řízení (ustanovení 37 odst. 1 a 38). V souladu s následně vydaným příkazem ze dne 30. září 1997, tajemník obdržel vyjádření žadatele a vlády dne 15. prosince 1997. Dne 19. ledna 1998 Sekretář Komise informoval tajemníka, že delegát nepodá písemnou odpověd.
5. Dne 19. ledna 1998 Komise předložila spis o řízení před ní v souladu s požadavkem tajemníka, který jednal podle pokynů předsedy.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy senátu, který rovněž udělil souhlas zástupci Vlády s používáním španělského jazyka před Soudem (ust. 27 odst. 2), se konalo veřejné zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 26. března 1998. Tomu předcházelo předběžné řízení u Soudu.

Před Soudem stanuli:

(a) za Vládu: pan J. Borrego Borrego, vedoucí právního oddělení Evropské komise a Soudu pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, zástupce vlády.

(h) za Komisi: pan M. A. Nowicki, delegát.

(c) za žadatele: pan J.-C. Rubio Moreno, z Advokátní komory v Madridu, poradce

Soud vyslechl projevy pana Nowického, pana Rubia Morena a pana Borrega Borrega.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Žadatel je španělským státním příslušníkem narozeným v roce 1952. Je zástupcem vedoucího osobního oddělení společnosti W.
3. Pozadí případu a vyšetřování
4. Dne 12. listopadu 1984, potom, co byla podána stížnost paní M., zaměstnankyně společnosti W., u madridského vyšetřujícího soudce č. 31 proti neznámé osobě nebo osobám, pokud jde o urážlivé a vyhrožující telefonní hovory a dopisy, které obdržela, bylo zahájeno trestní šetření (diligencias previas). Dne 6. února 1985 snoubenec paní M, pan R, podal stížnost proti neznámé osobě nebo osobám pro stejný trestný čin.
5. Dne 8. ledna a 19. února 1985 nařídil vyšetřující soudce v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy odposlech telefonních linek paní M. a pana R, po dobu jednoho měsíce tak, jak to požadovali při podání trestního oznámení. Bylo odposlechnulo několik podezřelých telefonních hovorů ze společnosti W, a z telefonních budek.
6. Dne 18. února a 25. března 1985 byl ukončen odposlech.
7. Dne 29. března 1985 předala paní M. vyšetřujícímu soudci jména pěti osob, včetně žadatele, které měly přístup k telefonu ve společnosti W., ze které byly učiněny některé podezřelé

telefonické hovory.

Stejného dne byly předvolány další tři osoby k soudu. Společnost W., byly požádána o poskytnutí informaci o kancelářích, ve kterých se předmětné telefony nacházely, a o osobách, které k nim měly přístup.

12. Dne 30. dubna 1985 vyšetřující soudce opět nařídil odposlech telefonních linek paní M. a pana R. v tomto případě v době od 1. do 31. května 1985. Rovněž nařídil analýzu druhu písma, kterým byly napsány anonymní dopisy obsahující hrozby, a analýzu fotografií, které byly přiloženy k některým dopisům. Také nechal prozkoumal rezidua slin a otisky prstů na obálkách.
13. Dne 7. června 1985 byla doručena vyšetřujícímu soudci kazetová nahrávka hovorů z odposlouchávané linky, při čemž některé z nich prokázaly, že paní M. byla vystavená hrozbám a urážkám.
14. Dne 19. listopadu 1985 nařídil vyšetřující soudce v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy (viz odstavec 29 níže) a s hlavou VIII oddílu II trestního řádu „o vstupu do uzavřených prostor a prohlídce uzavřených prostor, o otevírání knih a písemných dokumentů a o zadržení a otevření písemné a telegrafické korespondence“ (viz odst. 30 níže) odposlech soukromých telefonních linek S. a pana Valenzuela, vedoucího a zástupce vedoucího osobního oddělení společnosti, kde žadatel pracoval, na dobu jednoho měsíce počínaje 26. listopadem 1985. Žadatel byl považován za hlavního podezřelého, neboť za prvé většina telefonních hovorů byla uskutečněna ze společnosti W., kde pracoval a kde jako asistent manažera osobního oddělení měl přístup ke spisům o zaměstnancích společnosti, a za druhé, protože měl dříve poměr s paní M. Nařízení vyšetřujícího soudce znělo následovně:

„Bylo požádáno o nařízení odposlechu telefonních linek č. 641 29 25 a 795 22 00, pana Cosine Valenzuela Conirerase a pana S., kteří bydlí v tomto městě, pan Valenzuela Contreras na Avda, del Oeste č. 41 de Alorcón a pan S. na ulici H., v souvislosti s právě probíhajícím policejním vyšetřováním určitých trestných činů.

Z toho, co řekla policie, je patrně, že existují spolehlivě důkazy, které zakládají předpoklad, že informace týkající se spáchání trestného činu lze získat prostřednictvím odposlechu telefonních linek č. 641 29 25 a 795 22 00 pařících Cosine Valenzuelovi Contretasovi a panu S. Je tudíž přiměřené udělil na základě požadavku v žádosti pověření k odposlechu v souladu s článkem IX odst. 3 Ústavy v platném znění. Tento odposlech bude prováděn agenty Národní telefonní společností, na kterou bylo odkázáno výše.

Po zvážení výše uvedeného článku, hlavy VIII oddílu trestního řádu a dalších obecně aplikovatelných ustanovení soudce nařizuje, aby byly odposlouchávány telefonní linky č. 641 29 25 a 795 22 00 Cosine Valenzuela Contrerase a pana S. zaměstnanci Národní telefonní společnosti Španělska po dobu jednoho měsíce počínaje dneškem. Na konci tohoto období podají lito zaměstnanci zprávu o svých zjištěních.…“

15. Dne 10. prosince 1985 informovalo policejní ředitelství u Ministerstva vnitra vyšetřujícího soudce č. 1 o tom, že odposlech linky pana S neodhalil nic podezřelého. Nebyly zaznamenány žádné podezřelé hovory ani konverzace. Naopak odposlech linky pana Valenzuely prokázal řadu hovorů z jeho telefonu paní M., jejímu snoubenci a jejich blízkým příbuzným. Nicméně volající zavěsil sluchátko, jakmile došlo ke zvednuti telefonu.

Stejného dne, potom, co byly pani M. zaslány další urážející dopisy, policejní ředitelství požádalo soudce o příkaz k provedení prohlídky domu pana Valenzuela.

16. V důsledku poruchy systému žadatelova telefonní linka přestala být odposlouchávána dne 20. prosince 1985. Původní kazety obsahující nahrávky byly doručeny vyšetřujícímu soudci a zahrnuty do soudního spisu, který byl stranám k dispozicí k nahlédnutí a vyjádření se.
17. Dne 27. prosince 1985 se sám žadatel obrátil na madridského vyšetřujícího soudce č. 2. se stížnosti, že obdržel vyhrožující telefonáty. Dne 17. června 1986 žadatel požádal soudce, aby nařídil odposlech žadatelovy vlastní telefonní linky. Toto opatřeni bylo bezvýsledné. Dne 14. června 1988 soudce nařídil dočasné zaslavení trestního řízení (sobreseimiento provisional).
18. Dne 9. prosince 1985 a dne 13. ledna 1986 policejní ředitelství potvrdilo před vyšetřujícím soudcem, že z žadatelova telefonu bylo uskutečněno 22 hovorů po dobu odposlechu, tři z nich do domu pani M., osm do domu pana R., dva tetě pana R. a devět jeho nadřízenému.
19. Dne 26. ledna 1986 státní prokurátor navrhl zahájeni trestního řízeni (sumario) proti panu Valenzuelovi, a v případě přiměřenosti, proti panu S., za trestné činy hrubé urážky a vyhrožování.
20. Dne 25. února 1986 madridský vyšetřující soudce č. 31 nařídil prohlídku žadatelova domu a kanceláře vedoucího společnosti W.
21. Dne 18. dubna 1986 se rozhodl nařídit trestní řízení proti panu Valenzuelovi. V usnesení (auto de procesamiento) ze dne 18. dubna 1986 vznesl obvinění proti žadateli z hrubé urážky a z vyhrožování podle článků 457, 458 odst. 2, 3 a 4, 459, 463 a 493 odst. 2 trestního zákona.
22. Dne 26. prosince 1990 madridský vyšetřující soudce č. 27, kterému byl případ přidělen dne 2. ledna 1990, uzavřel vyšetřování a předal žadatele k řízení před madridským zemským soudem (Audiencia Provincial).
23. Řízení před madridským zemským soudem (Audiencia Provincial)
24. Dne 25. června a 8. července 1991 státní zástupce, paní M. a pan R jako soukromoprávní žalobci (acusadores particulares), podali prozatímní podání.
25. Dne 7. května 1992 žadatel tvrdil, že odposlech jeho telefonní linky a prohlídka jeho domu představovala porušení článků 18 a 24 Ústavy (viz odstavec 29 níže).
26. Dne 8. května 1992 madridský zemský soud (Audicncia Provincial) uznal žadatele vinným z vyhrožováni dopisy a telefonem paní M. a panu R. jejímu snoubenci, a jejich rodinám, jak doma, tak z jejich zaměstnání. Odsoudil jej k trestu odnětí svobody v délce čtyř měsíců, uložil mu řadu pokut a nařídil mu, aby zaplatil paní M. odškodné.
27. Zemský soud (Audicncia Provincial) shledal, že ani prohlídky ani odposlech nebyly rozhodující pro shledáni viny žadatele. Odposlech odhalil, že některé hovory z jeho domácího telefonu byly uskutečněny na telefonní číslo paní M., a že většina hovorů, na které si pani M. stěžovala, byla uskutečněna ze společnosti, kde pracovala jak paní M., tak žadatel. Nicméně, ukázalo se být nemožné prokázat totožnost osoby uskutečňující hovory, protože zavěsila telefon, jakmile byl zvednut.
28. Řízení před Nejvyšším Soudem
29. Žadatel podal odvolání do právních otázek, které Nejvyšší soud zamítl dne 19. března 1994. S ohledem na odposlech telefonu shledal, že i kdyby soudní příkaz povolující odposlech žadatelovy telefonní linky byl formulován obecně, důkazy získané tímto způsobem nebyly jedinými důkazy, o které se soud opíral při rozhodováni o jeho vině. V každém případě se vyhrožování uskutečňovalo rovněž písemnou formou.
30. Odvolání amparo k Ústavnímu soudu
31. Následně podal žadatel odvolání amparo k Ústavnímu soudu, ve kterém se opřel o zásadu presumpce neviny, právo na respektování jeho soukromého a rodinného života a na důvěrnost telefonického spojení (články 24 a 18 Ústavy – viz. odstavec 29 níže). Odvolání bylo zamítnuto dne 16. listopadu 1994 z následujících důvodů:

…… V rozporu s tím, co – sdělil žadatel, nedošlo v daném případě k porušeni jeho práva na důvěrnost telefonického spojení, neboť odposlech jeho telefonní linky byl předem povolen v odůvodněném soudním příkazu, který byl vydán podle článku 579 odst. 3 trestního řádu. Nicméně je nutné

poznamenat, že odposlech nepřinesl žádné rozhodující výsledky pro učinění závěru, že pan Valenzuela byl vinný vyhrožováním, z kterého byl podezírán, do té míry, že jediné zjištění byla četnost hovorů uskutečněných z jeho domu do domů osob, kterým vyhrožoval, a během kterých volající zůstal potichu, neboť složil telefon, jakmile jej zvedla oběť. Rozhodující faktor v tomto ohledu (zjištění, že žadatel je vinen) byl odvolatelův nedávný poměr s pani M., skutečnost, že žadatel byl zástupce vedoucího osobního odděleni ve společnosti, kde pracovala, skutečnost, že bylo prokázáno, že některé hovory byly uskutečněny z prostor společnosti, skutečnost, že fotografie přiložené k některým anonymním dopisům pocházely z archivů společnosti, ke kterým měli přístup pouze členové osobního odděleni, reakce pana Valenzuely během ústního projednávání, atd. Tyto důkazy, které byly řádně přezkoumány zemským soudem (Audicncia provincial) v jasně odůvodněném rozsudku, který nebyl nelogický, lze považovat za dostatečné pro vyvrácení presumpce žadatelovy neviny…“

1. Příslušné domácí právo
2. Ústava
3. Příslušná ustanovení Ústavy jsou následující:

Článek 10 odst. 2

„Normy týkající se základních práv a svobod uznaných Ústavou musí být vykládány v souladu se Všeobecným prohlášením lidských práv a mezinárodními smlouvami a dohodami, které Španělsko v těchto záležitostech ratifikovalo.“

Článek 18 odst. 3

„Důvěrnost dopravovaných zpráv, zejména poštovních, telegrafických a telefonních je zaručena, nerozhodne-li soud jinak.“

Článek 96

„Řádné uzavřené mezinárodní smlouvy se stávají součástí vnitrostátního právního řádu, jakmile byly úředně zveřejněny ve Španělsku…“

1. Trestní řád
2. Před nabytím účinnosti prováděcího předpisu č. 4/1988 ze dne 25. května 1998
3. Příslušná ustanovení oddílu II hlavy VIII trestního řádu „o vstupu do uzavřených prostor a jejich prohlíce, o otevíráni knih a písemných dokumentu a zadrženi a otevření písemné a telegrafické korespondence“ následují:

- 579

„Soud může povolit zabavení, otevření a přezkoumáni soukromé poštovní a telegrafické korespondence zaslané anebo obdržené obviněnou osobou, pokud se lze domníval, že skutečnosti nebo okolnosti důležité pro případ mohou být takto odhaleny nebo ověřeny.”

- 581

„Úředník, který zabaví korespondenci, ji musí neprodleně předložit vyšetřujícímu soudci.“

- 583

„Rozhodnutí o zabavení a přezkoumání korespondence, které musí být odůvodněno, musí přesně stanovit, která korespondence má být zabavena anebo přezkoumána.“

- 586

„Postupuje se tak, že soudce sám otevře korespondenci…“

- 588

„Skutečnost, že došlo k otevření korespondence, je nutno poznamenat do protokolu…

Protokol o tomto úkonu musí být podepsán vyšetřujícím soudcem, zapisovatelem a veškerými dalšími osobami, které jsou mu přítomny.“

2. Po nabytí účinnosti uvozujícího zákona č. 4/1988 ze dne 25. května 1988
3. Základní zákon č. 4/1988 novelizoval dvě ustanovení hlavy VIII oddílu II (viz odstavec 30 výše), konkrétně 553 a 579. Z těchto článku je pro daný případ relevantní pouze § 579, který nyní zní:

- 579

„(1) Soud může povolil zabavení, otevření a přezkoumání soukromé poštovní a telegrafické korespondence zaslané nebo obdržené obviněným, jestliže je důvodné domnívat se, že skutečnosti nebo okolnosti důležité pro případ lze takto odhalit nebo ověřit.

(2) Soud může rovněž, povolil, odůvodněným rozhodnutím, odposlech telefonních hovorů obviněného, pokud existují důkazy svědčící o tom, že skutečnosti nebo okolnosti důležité pro případ lze takto odhalit nebo ověřil.

(3) Obdobně může soud odůvodněným rozhodnutím povolil nejdéle na dobu tří měsíců kontrolu poštovních, telegrafických a telefonických zpráv osob, o kterých existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu, a zpráv pro účely trestního řízení.

1. Precedenční právo
2. Ve svém rozsudku č. 114/1984 ze dne 29. listopadu 1984 Ústavní soud shledal, že pojetí „důvěrnosti“ nezahrnuje pouze obsah zpráv, ale rovněž jejich další okolnosti, jako je například subjektivní totožnost komunikujících osob.
3. Ve svém rozsudku ze dne 21. února 1991 Nejvyšší soud shledal, že legislativní novela uskutečněná základním zákonem č. 4/1998 ze dne 25. května 1988, která nově formuluje článek 579 trestního řádu, není přesná. Soud konstatoval, že nahrávky telefonických hovorů na kazetách by měly být dány k dispozici soudci s přesnou transkripcí, která měla být zkontrolována zapisovatelem pro účely řízení, pokud by to bylo vhodné. Soud dodal, že „pokud jsou splněny podmínky stanovené v článku 579, pokud soudce prozkoumal obsah takto získaného důkazu a přivolil k jeho použití v řízení“, lze důkaz získaný odposlechem telefonu považovat za přípustný.
4. Ve svém rozhodnutí (aulo) ze dne 18. června 1992 Nejvyšší soud vyložil španělskou legislativu, pokud jde o přípustnost důkazu získaného odposlechem telefonu v souladu s právním stavem po účinnosti základního zákona č. 4/1988 ze dne 25. května 1988 (viz odstavec 29 a 31 výše). Uvedl, že „legislativa nestanoví žádná omezení podle povahy případného trestného činu anebo trestu, který je za něj stanoven“ a zdůraznil, že nedostatky, nepřesnosti a vágnost této legislativy musí být napraveny precedenčním právem vnitrostátních soudů a Evropského soudu pro lidská práva.

Na základě posledně uvedeného precedenčního práva Soudu došel Nejvyšší soud k následujícím závěrům ve svém rozhodnutí:

„Shrneme-li. porušení, která činí důkazy získané odposlechem telefonu nepřípustnými a určují jejich

účinky, jsou následující:

(1) Nedostatek důkazů. Nedostatek řádné argumentace

Nedostatek důkazů, které by dle názoru soudce mohly ospravedlnil opatření omezující základní práva v rozsahu, v jakém tak činí odposlech telefonů: pouhé podezření ze strany policie, které v podstatě slouží jako podklad pro rozhodnutí soudu, není dostačující.

(2) Nedostatek dohledu

Byl dán téměř naprostý nedostatek jakékoli formy soudního dohledu nad vlastním odposlouchávám předmětného telefonu, který musí být prováděn v souladu se zásadou proporcionality. Tato může být založena na základě argumentace, například odposlechu konverzací nahraných během nezbytně nutné doby za účelem kontroly postupu vyšetřování (v tomto případě policejního vyšetřování) a rozhodnutí o tom, zdali nařídit takové opatření/dohled. a to na nezbytně nutnou dobu – v souladu se zásadami stanovenými v trestním řádu.

(3) Periodické přezkoumání. Účinky

Jakmile byly nahrány konverzace na pásky, musí je soudce pravidelně, způsobem, který považuje za vhodný vzhledem ke všem okolnostem, vyslechnout za přítomnosti soudního zapisovatele a po slyšení nahraných hlasů rozhodnout o vhodném postupu věci, a je-li to vhodné, nařídit pokračování odposlechu, v kterémžto případě stanoví přiměřené pokyny, které mají dodržet osoby odpovědné za provedení tohoto opatření.

Jestliže nařídí, že toto opatření má být zrušeno, osoba nebo osoby, které byly tímto opatřením dotčeny, musí být informovány o ukončení teto operace, aby mohly následně učinil taková opatření, která považují za přiměřená.

Pouze ve výjimečných případech může toto opatření zůstat utajeno až do konce vyšetřování, aby nebyl zmařen oprávněný zájem na jeho provedení, ale musí být odtajněno jakmile skončí vyšetřování.

(4) Rozpor mezi odposlechem a vyšetřováním

O porušení práva na soukromí anebo jednodušeji na důvěrnost dopravovaných správ obecně a důvěrnost telefonických hovorů konkrétně jde tehdy, když se během původně povoleného odposlechu ukáže možným, že asi byl spáchán další trestný čin nebo trestné činy. V takovém případě to musí policie neprodleně sdělit vyšetřujícímu soudci, který povolil/nařídil odposlech, aby mohl zvážit otázku své příslušnosti a požadavek proporcionality. Blanketní zmocnění nelze udělit. Stejně tak nelze pokračovat v opatření/dohledu bez nového výslovného zmocnění soudce, jestliže je nový předpokládaný trestný čin odhalený po telefonu shledán nezávislým na trestném činu, který je pokrytý původním zmocněním. Takové situace, jestliže nejsou kontrolovány a soudce na ně přímo nedohlíží, mají za následek anebo mohou mít za následek naprosté selhání dodržení zásady proporcionality. Nikdy nebude možné zjistit v předmětném případě, zdali byla splněna tato zásada či nikoli.

(1) Předložení kopií spíše než originálů

K porušení dochází také tam, kde opatření je v rozporu s ústavou a dalšími právními předpisy (článek 579 trestního řádu). Skutečnost, že magnetofonové nahrávky předložené soudu byly kopie, tedy nikoli originály, a navíc představovaly výběr učiněný policií bez jakéhokoli soudního dozoru, jsou závažným porušením řádu, jelikož soudce za přítomnosti zapisovatele musí vybrat způsobem, který považuje za vhodný, co je relevantní pro jím nařízené vyšetřování, zatímco ostatní nahrávky musí

zůstal v péči zapisovatele, aby se tak zabránilo nechtěné a nežádoucí znalosti konverzace přesahující rozsah rozhodnutí, které má být kontrolováno. Soudce musí nařídit okamžité zastavení opatření, jestliže již není relevantní pro oprávněný účel zjištění spáchání závažného trestného činu, jehož, závažnost musí být vždy přiměřená tomu, co je v zásadě netolerovatelným zásahem do lidského soukromí.

(2) Shledání proporcionality

Na tomto základě je nezbytné zvážit, zda použitá preventivní opatření byla přiměřená sledovanému účelu. Soudce, který je hlavním garantem základních práv a veřejných svobod, musí zvážit každý trestný čin ve světle všech okolností a rozhodnout, zdali oprávněné zájmy vyšetřování, stíhání a tam, kde je to vhodné, odsouzení zaručují v daném případě ztrátu právních zájmů tak důležitou jako je důstojnost, soukromí a svoboda jednotlivce.

(3) Stanovení opatření a jejich mezí

Soudní moc musí stanovit, jakou formu má mít opatření, a zajistit, že je vykonáno s co nej menší možnou újmou vůči osobě, která je jím dotčena."

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

35. Pan Valenzuela Contreras podal žádost Komisi dne 2. května 1995. Opíral se o článek 6 odst. 1 a článek 8 Úmluvy, stěžující si na to, že neměl spravedlivý proces v tom smyslu, že jeho vina nebyla prokázána zákonnými prostředky a že odposlechem jeho telefonní linky bylo porušeno jeho právo na respektování jeho soukromého života.
36. Dne 18. října 1996 Komise prohlásila žádost (č. 27671/95) za přípustnou, pokud jde o žadatelovu stížnost dle článku 8 a za nepřípustnou v ostatních věcech. Ve své zprávě ze dne 11. dubna 1997 (článek 31) vyslovila názor, že došlo k porušení článku 8 (jedenáct hlasů k šesti). Úplný text názoru Komise a odchylného názoru obsaženého ve zprávě je reprodukován jako příloha k tomuto rozsudku.

KONEČNÁ PODÁNÍ K SOUDU

37. Ve své zprávě Vláda vyzvala Soud, aby shledal, že odposlech žadatelovy telefonní linky nepředstavoval porušení článku 8 Úmluvy.
38. Žadatel požádal soud. aby shledal porušení článků 6 a 8 Úmluvy a aby mu přiznal spravedlivé zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 Úmluvy
2. Ve své zprávě Soudu žadatel opakoval svoji stížnost, kterou předložil Komisi podle článku 6 Úmluvy, a kterou Komise prohlásila za nepřípustnou (viz odst. 35 a 36 výše). Tvrdil, že jediným podkladem pro jeho odsouzení byly důkazy získané odposlechem jeho telefonu, a že bez nich by nebylo možné prokázat jeho vinu.
3. Nicméně, jelikož rozsah případu před Soudem je vymezen rozhodnutím Komise o přípustnosti. Soud nemá pravomoc obnovit záležitosti prohlášené za nepřípustné (viz mimo jiné rozsudek ve věci Masson a Van Zon versus Holandsko ze dne 28. září 1995. Řada A č. 327-A, str., 16. odst. 40 a rozsudek ve věci Leutscher versus Holandsko ze dne 26. března 1996. Reports of Judgments and Decisions 1996-11, str. 434. odst. 22).
4. Údajné porušení článku 8 Úmluvy
5. Žadatel tvrdil, že odposlech jeho telefonního spojení zakládá porušeni článku 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže zasahoval do výkonu tohoto práva kromě případu, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země. předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Použitelnost Článku 8
4. Soud má za to, že z precedenčního práva je zřejmé, že telefonní hovory z. obydli osoby spadají pod pojem „soukromého života“ a „korespondence“, na které odkazuje článek 8 (viz následující rozsudky: Klass a další versus Německo ze dne 6. září 1978. Řada A. č. 28, str. 21. odst. 41. Malone versus Spojené království ze dne
5. srpna 1985. Rada A č. 82, str. 30. odst. 64, a Kruslin versus Francie a Huvig versus Francie ze dne 24. dubna 1990. Řada A. č. 176-A a 13, str. 20. odst. 26. a str. 52. odst. 25). Tento bod nebyl brán v pochybnost.
6. Soulad s článkem 8
7. Argumenty osob, které stanuly před Soudem

(a) Žadatel

43. Hlavní tvrzení žadatele bylo, že odposlech jeho telefonních hovorů založil neopravený zásah do výkonu jeho práva na respektování jeho soukromého života v rozporu s článkem 8. Argumentoval, že zákonný základ pro vydání tohoto opatření nebyl dostatečně předvídatelný a zřejmý a že existence obecného a neomezeného systému odpoledni přenášených zpráv byla v rozporu s ustanovením článku 8. zejména v důsledku chybějícího soudního dohledu v daném případě. Žadatel odkázal na rozsudek Soudu ve věci Malone versus Spojené království ze dne 2. 8. 1984 (Řada A č. 82, str. 32-33, odst. 68) a uvedl, že „zákon“, konkrétně španělská ústava, která byla přímo aplikovatelná, neboť v daném případě nebyl aplikovatelný žádný jiný zákon, nevymezila „rozsah jakékoli pravomoci či způsob jejího výkonu natolik jasně, aby s ohledem na oprávněný účel, který je sledován, mohla být dostatečným podkladem pro poskytnutí ochrany proti svémocnému zasahování do práv jednotlivce.“

Žadatel uvedl, že odposlech telefonního hovorů nesplňoval požadavky stanovené precedenčním právem Soudu, konkrétně v tom smyslu, že vyšetřující soudce neuvedl dostatečné důvody ve svém příkazu ze dne 19. listopadu 1985, kterým nařídil odposlech žadatelovy telefonní linky. Žadatel zdůraznil, že rozkaz je podoby „standardnímu rozhodnutí“, neboť neobsahoval žádnou zmínku o skutečnostech, na kterých je založen anebo na důvodech, které by mohly ospravedlnit takové opatřeni: kromě toho opatření nebylo přiměřené závažnosti trestného činu.

(b) Vláda

44. Podle tvrzení Vlády bylo zasahováni do žadatelova soukromého života v souladu s právním řádem (viz článek 18 Ústavy a ustanovení trestního řádu, která byla použitelná podle extenzivního výkladu článku 579 trestního řádu před jeho novelizací z roku 1988) a bylo ospravedlněno potřebou prokázat, že byl spáchán předmětný trestný čin. Vláda rovněž poukázala na to, že ustanovení vztahující se na základní práva jsou konstruována v souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv a s mezinárodními dohodami, které Španělsko ratifikovalo v této oblasti (viz odst. 29 výše).

Příkaz k odposlechu žadatelovy telefonní linky byl dán vyšetřujícím soudcem v řádně odůvodněném rozhodnutí v souvislosti s trestním řízením zahájeným v důsledku urážejících a výhružných telefonátů a dopisů. Toto opatření bylo nutné k zjištění a ověření skutečností důležitých pro řízeni. Odposlech byl časově omezen a nahrávky z kazet byly přepsány a dány k dispozici k nahlédnutí a

vyjádření obou stran. Kromě toho telefonní čísla a jména telefonních účastníků, kterých se toto opatření týkalo, byla uvedena v nařízení, stejně tak jako zákonná ustanovení, na kterých bylo založeno rozhodnutí o odposlechu přenášených zpráv.

Vláda konkrétně odkázala na rozhodnuli Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1992 (viz odst. 34 výše), které bylo vyneseno dva roky před rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. března 1994, a na rozhodnuli Ústavního soudu ze dne 16. listopadu 1994 (viz odst. 27 a 28 výše), ve kterých veškeré obligatorní podmínky použitelné podle španělského práva, tak jak byly stanoveny na základě precedenčního práva Soudu, byly podrobně vyloženy.

(c) Komise

45. Před Soudem delegát Komise poukázal na to, že v rozhodnou dobu španělský právní řád upravující odposlech telefonů neposkytoval přiměřené záruky; neuváděl rozsah a způsob výkonu tohoto práva propůjčeného orgánům s jasností a přesností vyžadovanou Úmluvou. I když legislativa a zejména precedenční právo v této oblasti se vyvíjel} velmi pozitivním směrem, tento vývoj začal až několik let po tom, co byl nařízen předmětný příkaz.
46. Hodnocení soudem

(a) Obecné zásady

46. Následující zásady důležité pro tento případ byly stanoveny Soudem v jeho precedenčním právu:

(i) Odposlech telefonních hovorů představuje zásah státního orgánu do práva na respektování soukromého života a korespondence. Takový zásah je porušením článku 8 odst. 2. ledaže je „v souladu s právem“, sleduje alespoň jeden oprávněný cíl podle odstavce 2 a kromě toho je „nezbytný v demokratické společnosti“ k dosažení těchto cílů (viz rozsudek ve věci Kopp versus Švýcarsko ze dne 25. března 1998. Reports 1998-…, str. odst. 50).

(ii) Slova „v souladu s právem“ požadují především, aby napadené opatření mělo nějaký základ ve vnitrostátním právu. Nicméně, tento výraz se nevztahuje pouze na vnitrostátní právo, ale vztahuje se rovněž k charakteristice práva, která vyžaduje, aby bylo v souladu se zásadou právního státu (rule of law). Tento výraz tudíž naznačuje, že ve vnitrostátním právu musí existovat opatření pro ochranu proti svévolnému zasahováni státních orgánů do práv zaručených v odstavci 1 (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 32. odst. 67). Z tohoto požadavku vyplývá potřeba přístupnosti práva osobě, které se to týká a která musí rovněž umět předvídal jeho následky pro sebe (viz rozsudek ve věci Kruslin citovaný výše, str. 20. odst. 27 a rozsudek ve věci Kopp citovaný výše, str. odst. 55).

(iii) Zejména tam, kde je moc vysokého úředníka vykonávaná lajně, je zřejmé nebezpečí svémoci. V souvislosti s tajnými opatřeními dohledu nebo odposlechu státními úřady požadavek předvídaielnosti naznačuje, že vnitrostátní právo musí být dostatečně jasné, pokud jde o požadavky, které občanům přiměřeně vymezují okolnosti a podmínky, za nichž jsou státní úřady zmocněny učinit jakákoli taková tajná opatření (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 31-32, odst. 66-67; rozsudek ve věci Kruslin citovaný výše str. 22-23. odst. 30; rozsudek ve věci Halfordová versus Spojené království*) ze dne 25. června 1997. Reports 1997-111, str. 1017. odst. 49 a rozsudek ve věci Kopp citovaný výše, str. odst. 64). Je nutné mít jasná, detailní pravidla týkající so tohoto předmětů zejména proto, že technologie, která je k dispozici, se stává stále rafinovanější (víz rozsudek ve věci Kruslin citovaný výše, str. 23. odst. 33; rozsudek ve věci Huvig citovaný výše, str. 55. odst. 32 a rozsudek ve věci Kopp citovaný výše, str. odst. 72).

(iv) Rozsudky ve věcech Kruslin a Huvig uvádí následující minimální záruky, které by měly být

stanoveny v zákoně, aby se zamezilo zneužiti pravomoci: definice kategorie osob. jejichž telefon může být odposloucháván na základě soudního příkazu, druh trestných činů, které mohou dát podnět k takovému příkazu, časové omezení odposlechu telefonu, postup pro sepsání souhrnné zprávy obsahující odposlouchávané hovory, opatření, která je nutno učinit, aby přenos kazet zůstal neporušený a kompletní pro případné přezkoumáni soudcem a obhajobou, a okolnosti, za kterých mohou nebo musí být nahrávky vymazány nebo pásky zničeny, zejména tehdy, jestliže byl obviněný zproštěn obžaloby vyšetřujícím soudcem anebo soudem (loc. cit, str. 24, odst. 35 a str. 56. odst. 34).

(b) Použitelnost těchto zásad v daném případě

1. Zdali došlo k zasahování?
2. Odposlech telefonní linky pana Valenzuely Contrerase v období od 26. listopadu do 20. prosince 1985 (viz. odst. 14 a 16 nahoře) představuje „zasahování státního úřadu“ ve smyslu článku 8 odst. 2 do žadatelova výkonu jeho práva na respektování soukromého života a korespondence. Tento bod také nebyl brán v pochybnost. Rovněž není rozhodující v tomto ohledu, že – jak naznačila Vláda – byl použitý pouze „měřící“ systém (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 38. odst. 87).
3. Bylo zasahování oprávněné?
4. Je nezbytné prozkoumat, zdali zasahování splňovalo požadavky článku 8 odst. 2.

(i) Bylo zasahování v souladu s právem?

49. Není popíráno, že španělské právo dává právní základ pro takové opatřeni. Soud se tudíž omezuje na konstatování, že článek 18 odst. 3 Ústavy, o který se vyšetřující soudce zvlášť opíral při vydávání příkazu k odposlechu žadatelovy telefonní linky, stanoví, že „důvěrnost dopravovaných zpráv, zejména poštovních, telegrafických a telefonních je zaručena, nerozhodne-li soud jinak“ (viz. odst. 14 a 29 výše).
50. Druhý požadavek vyplývající ze slovního spojeni „v souladu s právem“, totiž ten, že právo má být přístupné, nepředstavuje problém v tomto případě.
51. Tak tomu není v případě třetího požadavku totiž, že právo má být předvídatelné, pokud jde o jeho význam a druh použitelných opatřeni.
52. Vláda tvrdila, že příslušná zákonná ustanovení a precedenční právo Nejvyššího soudu a Ústavního soudu jako celek (viz odst. 29, 30 a 32-34 výše) opodstatňují závěr, že odposlech telefonu nařízený v daném případě splnil požadavek předvídatelnosti stanovený Evropským soudem.
53. Soud proto musí zhodnotil kvalitu právních předpisů, které byly použity v případě pana Valenzuely Contrerase.
54. Soud zejména poznamenává. Že žadatelova telefonní linka byla odposlouchávána v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy, který je jediným ustanovením umožňujícím v době nařízeni telefonního odposlechu omezeni týkající se práva důvěrnosti telefonických zpráv (viz odst. 29 výše). Soud má však za to, že za účelem ospravedlnění svého rozhodnutí, soudce, který nařídil toto opatření, bral v potaz hlavu VIII oddílu II trestního řádu, který byl platný v dané době „o vstupu do uzavřených prostor a jejich prohlídce, o otevírání knih a písemných dokumentů a o odposlechu a otevírání písemných a telegrafických zpráv“ (viz odst. 14 a 30 výše).
55. Vláda tvrdila, že soudce, který nařídil odposlech žadatelovy telefonní linky, v daném případe splnil záruky doporučené Soudem v této souvislosti. Soud označil totožnost a telefonní číslo dvou podezřelých, stanovil, že opatřeni bylo učiněno za účelem vyšetřování určitých událostí, ohledně kterých probíhalo policejní šetření, omezil trvání tohoto opatření na dobu jednoho měsíce a dohlížel nad jeho výkonem. Vyšetřující soudce následně učinil bezpečnostní opatření a záruky proti svévoli upřesněné v rozsudcích ve věcech Kruslin versus Francie a Huvig versus Francie pět let předtím, než byly vyneseny tyto rozsudky.
56. Soud uznává, že vyšetřující soudce se pokusil zajistit co největší ochranu, pokud jde o výkon

příkazu k odposlechu v souladu se zákonným ustanovením tehdy platným. Vzal v potaz, alespoň obecně, ta ustanovení trestního řádu o „vstupu do uzavřených prostor a jejich prohlídce, o otevírání knih a psaných dokumentů a o odposlechu a otevírání psané a telegrafické korespondence“ (viz odst. 14 výše), která sloužila jako základ pro jeho rozhodnutí.

57. Nicméně, je nutné poznamenal, že záruky uvedené Vládou (viz odst. 55 výše), odvozené z extenzivní ho výkladu zákonných ustanovení nebo soudních rozhodnutí, nebyly zjevné ze skutečného znění článku 18 odst. 3 Ústavy, anebo z převážné části z ustanovení trestního řádu, která bral v úvahu soudce, když nařizoval odposlech žadatelových telefonních hovorů (viz odst. 14 a 30 výše).
58. Soud si je vědom snahy legislativy a soudních orgánů zavést jak v legislativě tak v praxi ve Španělsku záruky požadované v této oblasti Úmluvou. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1992 (viz odst. 34 výše) pro to stanoví nejlepší příklad. Avšak Soud, stejně tak jako delegát Komise, poznamenává, že k tomuto vývoji došlo až dlouho po nařízení odposlechu žadatelovy telefonní linky.

Soud rovněž, poznamenává, že v každém případě v rozhodnutí, na které je odkázáno výše. Nejvyšší soud nevykládal legislativu použitelnou v době nařízení odposlechu žadatelova telefonu, ale legislativu novelizovanou základním zákonem č. 4/1988 ze dne 25. května 1988 (viz odst. 31 výše), kterou byl vložen do ustanovení článku 579 trestního řádu pojem odposlechu telefonu.

59. Soud poznamenává, že některé z podmínek nezbytných podle Úmluvy k zajištění předvídatelnosti účinků „práva“ a následně k zaručení ochrany práva na soukromý život a dopravované zprávy nejsou zahrnuté ani v článku 18 odstavec 3 Ústavy ani v ustanoveních trestního řádu, která byly citována v příkazu ze dne 19. listopadu 1985 (viz odstavce 14 a 30 výše). Tato ustanovení obsahují zejména podmínky týkající se vymezení kategorie osob, kterým je možno na základě soudního příkazu odposlouchával telefon, druhu trestních činu, které se mohou stát podnětem k takovému příkazu, časové omezení odposlechu telefonu, postup pro sepsání souhrnných zpráv obsahujících odposlouchávané hovory a pro použití a zničeni nahrávek (viz odstavce 46 /iv/ výše).
60. Stejně jako delegát Komise, ani Soud nemůže uznal argument Vlády, že od soudce, který nařídil odposlech žadatelovy telefonní linky, nebylo možné očekával znalost podmínek stanovených v rozsudcích ve věcech Kruslin a Huvig pěl let před tím, než tyto rozsudky byly vyneseny v roce 1990. Soud zdůrazňuje, že podmínky, na které je Vládou odkazováno ve výše citovaném rozsudku, týkající se kvality práva, vyplývají z Úmluvy samotné. Požadavek, že účinky práva“ mají být předvídatelné, znamená v oblasti odposlechu telefonních hovoru, že záruky stanovující rozsah volné úvahy orgánů a způsob, jakým má být tato volná úvaha uplatněna, musí být podrobně stanoveny ve vnitrostátním právu se závaznými účinky, které vymezují volnou úvahu soudce, pokud jde o použití takových opatření (viz odst. 46 /iii/ a/iv/ výše). Proto španělské „právo“, které musel vyšetřující soudce použít, mělo poskytoval tyto záruky s dostatečnou přesností. Soud dále poznamenává, že v době nařízení odposlechu žadatelovy telefonní linky již stanovil v rozsudku, ve kterém shledal porušení článku 8, že „zákon musí být dostatečně jasný, pokud jde o podmínky zaručující občanům přiměřené údaje o okolnostech a podmínkách, za kterých mohou být státní orgány zmocněny přikročit k tomuto tajnému a potenciálně nebezpečnému zásahu do práva na ochranu soukromého života a doručovaných zpráv“ (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 32. odst. 67). Dále Soud poznamenává, že v každém případě vyšetřující soudce, který nařídil odposlech žadatelových telefonních hovorů sám poskytnul řadu záruk, které podle sdělení Vlády byly požadovány podle precedenčního práva až mnohem později.
61. Shrneme-li španělské právo, jak psané tak nepsané, nestanovilo s dostatečnou určitosti v rozhodnou dobu rozsah volné úvahy orgánů v předmětné oblasti ani způsob jejího uplatnění. Panu Valenzuelovi Contrerasovi tudíž nebyl poskytnutý minimální stupeň právní ochrany, na

kterou mají občané právo v souladu se zásadou právního státu (rule of law) v demokratické společnosti (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 36. odst. 79). Proto zde došlo k porušení článku 8.

(ii) Účel a potřeba zasahování

62. S ohledem na předchozí závěr Soud stejně jako Komise nepovažuje za nezbytné zabývat se tím, zdali v daném případě byly splněny další požadavky odst. 2 článku 8.

III. Použití článku 50 Úmluvy

63. Žadatel požadoval spravedlivé zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy, který stanoví:

Jestliže Soud shledá, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této Strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatřeni, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."

1. Náhrada škody
2. Žadatel požadoval 1.304.181 peset jako peněžitou škodu, kterou utrpěl v důsledku svého odsouzeni, odpovídající odškodnému, které musel zaplatit pani M. pokutě, která mu byla uložena, a části právních nákladů, které musel nést před madridským zemským soudem (Audicncia Provincial).
3. Vláda argumentovala, že za okolností daného případu tento rozsudek představuje sám o sobě dostatečně spravedlivé zadostiučinění. Delgát Komise se nevyjádřil.
4. Soud má za to, že není dána žádná příčinná souvislost mezi shledáním porušení článku 8 a údajnou peněžitou škodou odpovídající částkám, které musel žadatel zaplatil v důsledku jeho odsouzení za vyhrožování. Požadavek je tudíž nutno zamítnout.
5. Náklady a výdaje
6. Žadatel požadoval 1.500.000 peset za výdaje a poplatky právnímu zástupci, které mu vznikly v řízení před Ústavním soudem a před institucemi Úmluvy.
7. Vláda považuje tyto nároky za přijatelné.
8. Delegát Komise se nevyjádřil.
9. Na nestranném základě s ohledem na kritéria použitelná za takových okolností Soud přiznává požadovanou částku v plné výši.
10. Úrok z prodlení
11. Podle informací, které byly k dispozici Soudu, zákonný úrok použitelný ve Španělsku v době přijetí tohoto rozsudku činí 7,5 % per annum.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOHLASNĚ

1. potvrzuje, ze není pravomocný k rozhodnutí o žadatelově stížnosti podle článku 6 Úmluvy,
2. potvrzuje, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.
3. potvrzuje, že:

(a) žalovaný Stát má zaplatit žadateli do tří měsíců 1.500.000 (milion pět set tisíc) peset za náklady a výdaje,

(b) úrok ve výši 7,5 % ročně bude splatný z částek po uplynuti výše uvedené tříměsíční lhůty až do vypořádání.

4. zamítá zbývající nároky na spravedlivé zadostiučinění.

Rozsudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 30. července 1998.

Herbert PETZOLD

tajemník Soudu

Rudolf BERNHARDT

předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit XIV/98, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20605/92, str. 21.